

dr hab. Adam A. Ambroziak, prof. SGH
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

11 refleksji po XI Kongresie Ekonomistów Polskich

*na podstawie 11 rekomendacji Deklaracji Poznańskiej
z punktu widzenia obecności Polski w Unii Europejskiej*

XI Kongres Ekonomistów Polskich zorganizowany w grudniu 2025 r. w Poznaniu przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne był, z mojej perspektywy, szczególny. Po pierwsze, po ponad 20 latach od akcesji do UE (a po ponad 30 od rozpoczęcia liberalizacji wymiany handlowej z innymi państwami członkowskimi UE) jest czas na refleksję nad członkostwem w UE – nie tylko przez pryzmat efektu kreacji handlu w związku z dostępem do jednolitego rynku europejskiego czy też dostępu do środków unijnych, ale też nieco bardziej pogłębionej. I nie chodzi tu tylko o wyniki modeli ekonometrycznych udawniającego tezę wyższości wymiany handlowej i integracji gospodarczej nad autarkiczną gospodarką, ale o coś więcej – na ile model zachodnioeuropejskiej gospodarki, która była przykładem dla transformacji w Polsce na początku lat dziewięćdziesiątych XX w., zaczął funkcjonować w Polsce. A ten model to wolność gospodarcza, swobodny przepływ towarów, swoboda świadczenia usług, swobodny przepływ osób (w tym pracowników) i swobodny transfer kapitału, a wszystko w dążeniu do społecznej gospodarki rynkowej (Art. 3.3 Traktatu o Unii Europejskiej).

Po drugie, w ciągu tych 30 lat Unia Europejska się zmienia. Tak jak cały świat się zmienia. W tym również Polska, która z trudem dostosowywała swoją legislację i system gospodarczy do ówczesnych wymogów unijnych. Wiązało się to z kosztami, ale i korzyściami zarówno społecznymi, ekonomicznymi, finansowymi, jak i politycznymi. W dostępnych opracowaniach¹ i raportach² ekonomistów jednoznacznie wskazuje się na dodatni bilans członkostwa w UE. Brakuje jednak kompleksowego podejścia do członkostwa w obecnej rzeczywistości i propozycji „lepszej” obecności w UE, a więc proaktywnej i skutecznej polityki integracyjnej opartej na ocenach skutków wypracowywanych rozwiązań prawnych na poziomie unijnym i uwzględniającej nowy układ sił w gospodarce światowej i nowe wyzwania rozwojowe.

Po trzecie, ostatnie kryzysy prowadzące do przerwania łańcuchów wartości i dostaw, a wywołane decyzjami (głównie politycznymi) związanymi z pandemią COVID-19 i wojną na Ukrainie, uświadomiły potrzebę bliższej integracji, sojuszy i budowania bezpieczeństwa i odporności gospodarczej³. Z jednej strony, zmieniły one wiele w gospodarce: pojmowanie ryzyka oraz akceptację permanentnej niepewności (co było tematem przewodnim Kongresu), ale również przyspieszyły transformację cyfrową i wymusiły poprawę lub wręcz uzyskanie kompetencji cyfrowych⁴. Z drugiej strony, patrząc na historię UE, to właśnie kryzysy wymusiły w przeszłości przyspieszenie procesów integracyjnych oraz zakończenie prowadzonych i rozpoczęcie nowych form współpracy w ramach tej organizacji międzynarodowej⁵.

Wsluchając się w prezentowane referaty i wypowiedzi panelistów podczas XI Kongresu Ekonomistów Polskich mam wrażenie, że członkostwo Polski w UE jest uznane za fakt i nie ma konieczności mówienia

¹ Ambroziak A.A. (red.) (2024). Poland in the European Union. Report 2024. 20 Years of Membership: Experiences and Foresights, SGH Publishing House, Warsaw; Autorzy: Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska, Dariusz Mongiało, Artur Nowak-Far, Marzenna Błaszczuk-Zawiła, Michał Schwabe, Adam A. Ambroziak, Tomasz Grzybowski.

² Orłowski W.M. (red.) (2022). Gdzie naprawdę są konfitury? Najważniejsze gospodarcze korzyści członkostwa Polski w Unii Europejskiej, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa; Autorzy: Maciej Duszczyk, Grzegorz Gorzelak, Marta Götz, Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska, Witold M. Orłowski, Walenty Poczta, Joanna Stefaniak.

³ Ferrara, F. M., Kriesi, H. (2022) „Crisis pressures and European integration” Journal of European Public Policy, 29(9), 1351–1373.

⁴ Soto-Acosta, P. (2024). Navigating Uncertainty: Post-Pandemic Issues on Digital Transformation. Information Systems Management, 41(1), 20–26. <https://doi.org/10.1080/10580530.2023.2274531>.

⁵ Schramm L., Crises of European Integration, Joining Together or Falling Apart?, Palgrave Macmillan Cham, 2025. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-54748-5>.

o nim szerzej. Podobnie było w Zjednoczonym Królestwie – dla wielu brexit był niemożliwy – a jednak nastąpił⁶. Społeczeństwo powiedziało „nie” dla podstawowych wolności, w tym handlu towarami i usługami, mimo że to właśnie ten kraj jest miejscem narodzin Adama Smitha i niewidzialnej ręki rynku. Warto zatem się przyjrzeć, co z Deklaracji Poznańskiej wynika dla odpowiedzialnej obecności Polski w Unii Europejskiej.

1. Budowa zaufania do instytucji i wzmocnienie społecznej gospodarki rynkowej

Jeśli chodzi o **instytucje europejskie**, to zdecydowanie wymagają one większej przejrzystości działań i uzmysłowienia ich roli w życiu każdego człowieka. Postulat odbudowy zaufania między obywatelami, biznesem i państwem dotyczy nie tylko relacji w odniesieniu do struktur w Polsce, ale i całego systemu instytucjonalnego UE. Bardzo często, o wszystko co najgorsze w prawie i gospodarce oskarżana jest Unia Europejska i Bruksela, a w dyskursie politycznym podkreśla się, że to krajowe rządy walczą z bezduszną machiną unijną chroniąc interesy narodowe⁷. Sęk w tym, że we wszystkich tych instytucjach są przedstawiciele Polski, jakkolwiek różne są ich zadania i możliwości oddziaływania. Począwszy od Rady Europejskiej (która nie może przyjąć politycznych wskazań dalszego rozwoju gospodarczo-społecznego integracji europejskiej bez akceptacji wszystkich głów państw i rządów UE), przez Radę Unii Europejskiej, skupiającą ministrów, aż po Parlament Europejski, w którego skład wchodzi wybrani w bezpośrednich wyborach przedstawiciele obywateli państw członkowskich UE. Z kolei Komisja Europejska, powinna dbać o interes całego ugrupowania i być przeciwagą dla interesów partykularnych (sektorowych, krajowych itp.), jakkolwiek w praktyce nie zawsze reprezentuje wymaganą przez traktaty niezależność. Istotne jest więc pytanie, jak odbudować zaufanie do instytucji unijnych, a jednocześnie jak najlepiej wykorzystać je do realizacji ważnych dla Polski interesów?

Szczególnie istotną rolę dla ekonomistów widzę w udziale w procesie konsultacji dokumentów pozalegisłacyjnych, strategii i projektów aktów prawnych prowadzonych przez Komisję Europejską⁸. To ona, zbierając opinie i sugestie podmiotów gospodarczych, ekspertów i przedstawicieli nauki oraz administracji publicznej, rozpoczyna proces legislacyjny, który po 2-3 latach kończy się (lub trwa jeszcze dłużej) przyjęciem aktu prawnego. Niestety często dopiero w momencie, kiedy on wchodzi w życie, albo też zapadają ostateczne formalne decyzje, w Polsce rozpoczyna się dyskusja na dany temat. Przy braku czy bardzo słabo słyszalnym głosie polskich ekonomistów i polskiego biznesu w Brukseli, trudno oczekiwać, że nowe rozwiązania prawne będą uwzględniały interes Polski. I nie wynika to z niechęci kogokolwiek w Brukseli do jakiegokolwiek państwa, ale z braku wiedzy o jego specyfice, jak też z tego, że etap decyzyjny z udziałem polityków i administracji publicznej jest często zdecydowanie zbyt późny, aby móc coś znacząco zmienić⁹.

Jeśli zaś chodzi o wzmocnienie społecznej gospodarki rynkowej to taki model rozwoju jest, podobnie jak w polskiej konstytucji, zapisany w Traktacie o Unii Europejskiej, jako cel działania tej organizacji międzynarodowej. Efektem tego jest, z jednej strony, zapewnienie wspomnianej już wcześniej wolności gospodarczej i czterech podstawowych swobód jednolitego rynku europejskiego. Z drugiej strony, wiele ostatnio wprowadzonych rozwiązań dotyczących np. tzw. pakietu mobilności (w tym ograniczenia pracy kierowców ciężarówek)¹⁰, czy też delegowania pracowników¹¹, ma na celu zapewnienie wspomnianego

⁶ Kavetsos G., Kawachi I., Kyriopoulos I., Vandenroos S. (2021). The effect of the Brexit Referendum Result on Subjective Well-being, *Journal of the Royal Statistical Society Series A: Statistics in Society*, Vol 184(2): 707–731, <https://doi.org/10.1111/rssa.12676>

⁷ Schlipphak, B., & Treib, O. (2017). Playing the blame game on Brussels: the domestic political effects of EU interventions against democratic backsliding. *Journal of European Public Policy*, 24(3), 352–365. <https://doi.org/10.1080/13501763.2016.1229359>

⁸ Komisja Europejska. Wyraż swoją opinię na temat Europy i polityki europejskiej: https://have-your-say.ec.europa.eu/index_pl.

⁹ Ambroziak A.A. (red.) (2011). *Proces decyzyjny w Unii Europejskiej*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa.

¹⁰ Lazarowicz E. (2024). Pakiet Mobilności 2024 – zmiany prawne w transporcie, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/pakiet-mobilnosci-zmiany-prawne-w-transporcie>.

¹¹ Matłacz A. (2020). Dyrektywa o delegowaniu pracowników już obowiązuje, *Prawo.pl*, <https://www.prawo.pl/kadry/zmiany-w-delegowaniu-pracownikow-od-lipca-2020-unijna-dyrektywa,502027.html>.

społecznego wymiaru gospodarki. Bez potwierdzenia rzetelnymi analizami, stanowisko o konieczności zapewnienia praw pracowników bez ograniczenia konkurencyjności usługodawców (w tym przypadku z państw Europy Środkowej i Wschodniej) bywa często mało przekonujące.

2. Stworzenie długofalowej strategii rozwoju gospodarczego Polski

Konieczne jest stworzenie długofalowej strategii rozwoju gospodarczego Polski oraz **członkostwa w UE**. Ostatnim dokumentem, kompleksowo traktującym o obecności Polski w UE, była Narodowa Strategia Integracji przyjęta przez Radę Ministrów w 1997 r. Zawierała ona m.in: zidentyfikowane cele oraz narzędzia ich realizacji, skoordynowaną działalność administracji państwowej, a w konsekwencji przewidywalność działań dostosowawczych związanych z akcesją do UE. W jej opracowaniu brali wówczas udział wybitni polscy naukowcy wspólnie z urzędnikami administracji publicznej.

Obecnie niezbędny jest strategiczny dokument opisujący cele, dostępne instrumenty i sposoby ich realizacji na rzecz rozwoju gospodarczego Polski w Unii Europejskiej. Istnieje jednoznaczny wymóg ustawy dla przygotowania takiego dokumentu¹². Ogólny kierunek integracji jest zapisany w traktacie akcesyjnym, ale brakuje instrumentów odpowiadających obecnej sytuacji. Strategia taka powinna zawierać uporządkowane działania w kluczowych obszarach życia społeczno-gospodarczego Polski z uwzględnieniem członkostwa w UE: zarówno ram prowadzenia polityki (np. wyłączne kompetencje UE dla wspólnej polityki handlowej), a także zmieniającej się dostępności i zakresu działania funduszy europejskich (z realizacji celów spójnościowych na rzecz prokonkurencyjnych).

3. Zapewnienie bezpieczeństwa

Zapewnienie bezpieczeństwa stało się powszechnym celem większości gospodarek światowych, w tym **Unii Europejskiej**. Przerwane łańcuchy wartości i dostaw uzmysłowiły nie tyle błędy w procesie globalizacji, co uwidoczniły uzależnienie od niegodnych zaufania partnerów na świecie¹³. Dotyczyło to przecież nie tylko paliw (w tym ropy), ale i chipów, surowców krytycznych, medykamentów oraz tzw. pierwiastków ziem rzadkich. Samodzielne budowanie relacji z największymi podmiotami gospodarczymi na świecie przez europejskie państwo średniej wielkości jest praktycznie niemożliwe. Członkostwo w UE, w tym w ramach wspólnej polityki handlowej, ogranicza autonomię negocjacji umów handlowych, ale jednocześnie zapewnia udział w korzyściach, wynikających z porozumień zawartych właśnie na poziomie unijnym¹⁴.

Obecnie flagowymi inicjatywami w ramach UE, których znaczenie będzie szczególnie rosło są min. Europejski akt w sprawie surowców krytycznych¹⁵, Akt w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie¹⁶, Europejski akt w sprawie chipów¹⁷ czy też Akt dotyczący leków o krytycznym znaczeniu¹⁸. Stanowią one

¹² Ustawa z 4 września 1995 r. o działach administracji rządowej (art. 13.2.3).

¹³ Moradlou H, Skipworth H, Bals L, Aktas E, Roscoe S (2025), Geopolitical disruptions and supply chain structural ambidexterity. *International Journal of Operations & Production Management*, Vol. 45 No. 4 pp. 836–862, doi: <https://doi.org/10.1108/IJOPM-11-2023-0915>.

¹⁴ da Conceição-Heldt, E. (2014). When speaking with a single voice isn't enough: Bargaining power (a)symmetry and EU external effectiveness in global trade governance. *Journal of European Public Policy*, 21(7), 980-995. <https://doi.org/10.1080/13501763.2014.912146>.

¹⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1252 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie ustanowienia ram na potrzeby zapewnienia bezpiecznych i zrównoważonych dostaw surowców krytycznych oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1724 i (UE) 2019/1020, Dz.U. L, 2024/1252, 3.5.2024.

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1735 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia ram środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu produkcji technologii neutralnych emisyjnie i zmieniające rozporządzenie (UE) 2018/1724, Dz.U. L, 2024/1735, 28.6.2024.

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1781 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie ustanowienia ram dotyczących środków na rzecz wzmocnienia europejskiego ekosystemu półprzewodników oraz zmiany rozporządzenia (UE) 2021/694 (akt w sprawie chipów), Dz.U. L 229 z 18.9.2023.

¹⁸ Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające ramy na potrzeby zwiększenia dostępności i bezpieczeństwa dostaw produktów leczniczych o krytycznym znaczeniu, a także dostępności produktów leczniczych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i dostępu do tych produktów, oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2024/795, COM(2025)102 final.

element zmiany prowadzenia m.in. polityki przemysłowej UE z horyzontalnej na rzecz realizacji precyzyjnie określonych misji/celów. Ponadto, powszechne wprowadzanie aktów w prawie unijnym w postaci rozporządzeń (bezpośrednio obowiązujących w każdym państwie członkowskim) buduje nową przestrzeń prawną do funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Umożliwia ona, z jednej strony, uniezależnienie się od dostawców zewnętrznych, ale z drugiej strony (dla zainteresowanych) - udział w projektach europejskich (np. wspierających innowacje i konkurencyjność przemysłu unijnego)¹⁹.

4. Skuteczna odpowiedź na wyzwania demograficzne

Niezbędna jest skuteczna odpowiedź na wyzwania demograficzne, w ramach której nie chodzi tylko o zapewnienie realizacji polityki senioralnej, ale także, co wydaje się być kluczowe, odpowiedzialnej polityki migracyjnej. W pierwszym przypadku, konieczność opieki nad osobami starszymi tworzy *de facto* nowy popyt na usługi²⁰, w których Polska mogłaby odgrywać znaczącą rolę. To wymagałoby jednak odpowiedniego dostosowania programu edukacyjnego, a być może stworzenie wzorcowych (ujednoliconych) ścieżek edukacyjnych, które mogłyby/powinny być przełożone na wymagania na poziomie unijnym (jak jest to w przypadku innych zawodów regulowanych **na poziomie unijnym**)²¹.

Pozostaje jednak istotny problem badawczy dotyczący kontrolowanej migracji podyktowanej względami potrzeb rynku. Popyt na nowych pracowników będzie coraz bardziej się ograniczał do osób posiadających specyficzne umiejętności i kwalifikacje. Będzie zatem chodziło o pozyskiwanie pracowników w Europie wykwalifikowanych zgodnie z oczekiwaniami nowej gospodarki. W okresie przejściowym pozostaną oczywiście proste prace niekoniecznie wykonywane przez Europejczyków. Konieczne jest zatem odpowiednie zbilansowanie potrzeb, korzyści i ewentualnych kosztów przyjmowania migrantów, z punktu widzenia finansowego (budżetu), gospodarki (przedsiębiorców) oraz możliwości (akceptacji po stronie) społeczeństwa.

5. Wzmocnienie stabilności finansów publicznych i odpowiedzialności fiskalnej

Wzmocnienie stabilności finansów publicznych i odpowiedzialności fiskalnej powinno nastąpić nie tylko na poziomie krajowym, ale i z **uwzględnieniem obecności w UE**. Kwestie te są o tyle istotne, że oczekiwania społeczeństwa na wydatki społeczne są coraz większe, przy jednocześnie zwiększonych transferach w ramach polityki bezpieczeństwa militarnego. Nakładają się na to dodatkowo zobowiązania Polski wobec instytucji unijnych nie tylko z tytułu wpłat składki do budżetu²², ale również obecnie realizowanych programów: Krajowego Programu Odbudowy²³ oraz Programu SAFE²⁴.

Warto w tym miejscu podkreślić, że w zasadzie wszyscy aktorzy życia gospodarczego w Polsce przyzwyczaili się do obecności środków unijnych. Ma to swoje daleko idące (nie tylko pozytywne) konsekwencje. Zwiększona aktywność rządu poprzez interwencje na rynku (jako efekt współfinansowania unijnych projektów) widoczna jest na początku każdej kolejnej wieloletniej perspektywy finansowej, aby

¹⁹ Ambroziak A.A. (2026). (Nowy) mechanizm finansowy jako element zmiany paradygmatu polityki przemysłowej UE, Ekonomista (w druku).

²⁰ Miller, E. M., Green, C. M., Fassinger, A., & Wolff, J. L. (2025). Long-Term Care Services and Supports Needed for Successful Aging-in-Place: A Critical Review. *Annual Review of Public Health*, Vol. 46: 487-505. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-071823-113604>.

²¹ Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, Dz.U. L 255 z 30.9.2005, s. 22–142.

²² Kawecka-Wyrzykowska E. (2025). Ocena propozycji nowych zasobów budżetu Unii Europejskiej z perspektywy celów polskiego budżetu [w:] Integracja europejska w teorii i w praktyce : korzyści i wyzwania członkostwa Polski w Unii Europejskiej / Kawecka-Wyrzykowska Elżbieta, Mucha-Leszko Bogumiła (red.), Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

²³ Operational Arrangements. (2022). Between the European Commission and Poland. <https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/Countersigned%20PL%20RRF%20OAs.pdf>.

²⁴ Rozporządzenie Rady 2025/1106 z dnia 27 maja 2025 r. ustanawiające Instrument na rzecz Zwiększenia Bezpieczeństwa Europy („instrument SAFE”) poprzez Wzmocnienie Europejskiego Przemysłu Obronnego, Dz.Ur. L, 2025/1106, 28.5.2025.

następnie znacząco zmniejszać się w okresie wyczerpywania się środków unijnych²⁵. Tak było z działaniami związanymi z badaniami, rozwojem i innowacyjnością²⁶ czy też transformacją energetyczną, a przede wszystkim ochroną środowiska²⁷ w latach 2014-2020. Problem polega na tym, że środki unijne, zamiast być komplementarnymi, stały się substytutami interwencji rządów w Polsce. W konsekwencji można zauważyć w zasadzie brak działań finansowanych z budżetu krajowego w ramach poszczególnych polityk publicznych, które powinny zapewniać impuls do rozwoju kraju.

6. Wspieranie odpowiedzialnej zielonej transformacji

Wspieranie odpowiedzialnej zielonej transformacji powinno być postrzegane nie jako realizacja wymaganego celu „Brukseli”, ale poszukiwanie nowych źródeł wzrostu i rozwoju gospodarczego. Tak jak ponad 150 lat temu silnik parowy stał się przełomowym osiągnięciem zapewniającym usprawnienie produkcji przemysłowej, tak obecne odejście od źródeł kopalnych można traktować jako poszukiwanie nowych rozwiązań umożliwiających konkurowanie na arenie międzynarodowej.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że UE nie jest w tych działaniach odosobniona (choć przekaz płynący z „Brukseli” wydaje się być nieco chaotyczny). W nowych technologiach energetycznych widzą swoją przyszłość również USA²⁸, jak i Chiny²⁹. **Podejście UE do transformacji energetycznej** zostało wzmocnione w dużym stopniu spadkiem zaufania do dotychczasowych dostawców kopalnych źródeł energetycznych na rzecz poszukiwania niezależności, w tym energetycznej. Należałoby zatem traktować transformację w kierunku zielonej gospodarki jako koło zamachowe gospodarki w XXI wieku, ze wszystkimi niepewnościami i wadami „wieku dziecięcego” technologii³⁰. Biorąc pod uwagę najnowsze rozwiązania prawne umożliwiające promowanie nowych czystych technologii na poziomie UE, konieczne wydaje się włączenie Polski w ten proces, gdyż poprawa atrakcyjności inwestycyjnej zapóźnionych obszarów kraju poprzez tradycyjną pomoc regionalną³¹ przestaje być wystarczająca do przyciągania zaawansowanych technologicznie inwestycji. W tym kontekście konieczne wydaje się zapewnienie odpowiedniego poziomu dydaktyki uczelni polskich, które powinny zapewnić odpowiednio wykwalifikowanych pracowników nowych technologii. Transformacji energetycznej nie uniknie Polska z wielu powodów, w tym ze względu na konieczność odbudowy infrastruktury energetycznej, rosnące koszty leczenia chorób wywołanych wysokimi emisjami gazów cieplarnianych, nieoptymalność wydobycia węgla, wysokie koszty energii z paliw kopalnianych (koszty certyfikatów ETS). Jednocześnie są dostępne niemałe środki finansowe na transformację (Fundusz Modernizacyjny, Fundusz Sprawiedliwej Transformacji, Społeczny Fundusz Klimatyczny). Problemem jest nie brak środków na tę transformację, ale wykorzystanie tych środków na czas. Ponadto, produkty wysokoemisyjne będą stopniowo wypierane

²⁵ Ambroziak A.A. (2024) State Aid in Poland after Accession to the European Union – Twenty Years of Financial Interventions in the Market Economy [w:] A.A. Ambroziak (red.) Poland in the European Union. Report 2024. 20 Years of Membership: Experiences and Foresights, SGH Publishing House, Warsaw.

²⁶ Ambroziak A.A., Grzegorzewska B., Kopeć A. (2022) Evolution of R&D state aid in Poland in the context of Multiannual Financial Perspectives, *Przegląd Europejski* 4:31-48, <https://doi.org/10.31338/1641-2478pe.4.22.3>.

²⁷ Ambroziak A.A., Grzegorzewska B. (2023) State aid policy for environmental protection in Poland after accession to the European Union: did it meet expectations in the face of challenges?, *Przegląd Europejski - European Studies Quarterly* 3:95-109, <https://doi.org/10.31338/1641-2478pe.3.23.6>.

²⁸ Ambroziak A.A., Przeździecka E. (2024). Finansowe instrumenty wsparcia przemysłu czystych technologii w USA i UE. Na drodze od konkurencji do interwencjonizmu państwowego, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Vol. 86(4): 231-249, <https://doi.org/10.14746/rpeis.2024.86.4.13>.

²⁹ Ball J. (2025). How China's Green Strategy Is Changing the World, [w:] J.A. Mathews i A. Oqubay (red.), *The Oxford Handbook on the Greening of Economic Development*, Oxford Handbooks. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198883487.013.20>.

³⁰ Ambroziak A.A. (2025). The New EU Industrial Policy: A paradigm shift in need of coordination and funding, Report 2/2025, Swedish Institute for European Policy Studies.

³¹ Ambroziak A.A. (2023). Evolution Of Geographical Distribution of Regional State Aid In Poland Following European Union Accession [w:] A.A. Ambroziak (red.) Poland in the European Union. Report 2023, SGH Publishing House, Warsaw.

z rynku ze względu na wysokie ceny w porównaniu do konkurentów z państw, które nie marnują pieniędzy na certyfikaty ETS³².

7. Promowanie i wdrażanie zasad gospodarki umiaru

Niezbędne jest promowanie i wdrażanie zasad gospodarki umiaru, nie tylko w wymiarze krajowym, ale i **europejskim**. UE, jako organizacja międzynarodowa, od wielu lat podjęła działania w kierunku ograniczenia eksploatacji środowiska naturalnego oraz nadmiernej konsumpcji niedopasowanej do wydolności środowiska. Obecnie główny nurt tych działań skumulowany jest w Strategii Europejskiego Zielonego Ładu. W grudniu 2019 r. Rada Europejska uzgodniła, że „transformacja w kierunku neutralności klimatycznej otworzy znaczne możliwości, takie jak potencjał w zakresie wzrostu gospodarczego, szanse dla nowych modeli biznesowych i rynków, możliwości tworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju technologicznego. Kluczowe znaczenie będą miały przyszłościowe polityki w zakresie badań naukowych, rozwoju i innowacji”³³.

Wskazuje to jednoznacznie na budowanie gospodarki europejskiej w oparciu o nowoczesne i innowacyjne rozwiązania (a więc oparte na badaniach i rozwoju), które powinny realizować cele szeroko rozumianej gospodarki umiaru³⁴ w zakresie m.in. ograniczania zmian klimatycznych. Koncepcja ta jest realizowana w wielu obszarach³⁵, począwszy od produkcji energii³⁶, przez usługi, w tym przede wszystkim transportowe³⁷, poprawę efektywności energetycznej³⁸, w tym np. budynków mieszkalnych³⁹, produkcji żywności⁴⁰ oraz przemysłu przetwórczego⁴¹, nowego funkcjonowania miast, w tym ich enklaw odpoczynku i relaksu⁴².

W obliczu rosnących cen nie tylko energii, ale i kosztów życia i funkcjonowania na ziemi niezbędnym staje się podjęcie działań ograniczających je. Kwestie te, na poziomie unijnym, są na tyle istotne, że podejmowane działania uzyskują dofinansowania ze środków europejskich. Obecność Polski w tych inicjatywach jest konieczna, szczególnie biorąc pod uwagę zapóźnienia związane z realizacją zrównoważonego rozwoju.

8. Przyspieszenie cyfrowej transformacji

Przyspieszenie cyfrowej transformacji staje się obecnie nie tylko celem samym w sobie, ale środkiem do osiągnięcia konkurencyjności i bezpieczeństwa gospodarczego **na poziomie unijnym**. Digitalizacja, z punktu widzenia UE, to przede wszystkim infrastruktura i nowe technologie implementowane przez

³² Kawecka-Wyrzykowska E. (2025). Can Poland Afford the Energy Transition [w:] Ambroziak A.A. (red.) Poland in the European Union. Report 2025, SGH Publishing House, Warsaw

³³ Rada Europejska (2019). Konkluzje, EUCO 29/19.

³⁴ Gorynia M. (2023). Ekonomia umiaru – nadzieje i wątpliwości [w:] Zajkowski R., (red.), Bankowość, rynek finansowy, ekonomia, przedsiębiorczość. Teraźniejszość i przyszłość, Lublin: UMCS, s. 147-154.

³⁵ IPCC, 2023: Sections. In: Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [H. Lee and J. Romero (red.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, ss. 35-115, <https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647>.

³⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2413 z dnia 18 października 2023 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2018/2001, rozporządzenie (UE) 2018/1999 i dyrektywę 98/70/WE w odniesieniu do promowania energii ze źródeł odnawialnych oraz uchylająca dyrektywę Rady (UE) 2015/652, Dz.U. L, 2023/2413, 31.10.2023

³⁷ Komisja Europejska (2020). Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności – europejski transport na drodze ku przyszłości, COM/2020/789 final.

³⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1791 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie efektywności energetycznej oraz zmieniająca rozporządzenie (UE) 2023/955, Dz.U. L 231 z 20.9.2023, pp. 1–111.

³⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1275 z dnia 24 kwietnia 2024 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, Dz.U. L, 2024/1275, 8.5.2024.

⁴⁰ Komisja Europejska (2017) Przyszłość rolnictwa i produkcji żywności, COM/2017/0713 final.

⁴¹ Komisja Europejska (2025) Pakt dla czystego przemysłu: wspólny plan działania na rzecz konkurencyjności i dekarbonizacji COM/2025/85 final.

⁴² Komisja Europejska (2013). Zielona infrastruktura — zwiększanie kapitału naturalnego Europy, COM(2013)0249 final.

biznes, który dzięki temu może poprawić swoją pozycję konkurencyjną względem konkurentów spoza UE. Nie mniej ważną przestrzenią wymagającą cyfryzacji, a w UE głęboko realizowanej, jest sektor usług. Cyfryzacja, a więc ustalanie i korzystanie z tych samych zunifikowanych standardów zapewnia nie tylko dostępność usług bez względu na miejsce lokalizacji usługodawcy, ale, co obecnie istotniejsze, odporność i bezpieczeństwo, w tym gospodarcze⁴³.

Jednym z przejawów cyfryzacji życia gospodarczego są zmiany na dwóch powiązanych ze sobą rynkach: usług i pracy. Coraz częściej można spotkać się z przepływem usług bez konieczności przemieszczania się osób. Ma to istotne znaczenie dla nie tylko swobody świadczenia usług, ale i swobodnego przepływu pracowników w UE. W pierwszym przypadku należy spodziewać się stopniowego spadania znaczenia towarów w wymianie wewnątrzunijnej na rzecz handlu usługami, w tym przede wszystkim świadczonych dzięki cyfryzacji⁴⁴. W drugim natomiast, digitalizacja zmienia postrzeganie rynku pracy, a więc przepływu pracowników w ramach UE⁴⁵. Ograniczenia, które były wprowadzane w związku z akcesją Polski do UE przestają mieć sens, gdyż do wykonywania określonych czynności pracownicy nie będą musieli się przemieszczać. Ma to istotne znaczenie dla Polski ograniczającej lukę rozwojową w stosunku do innych państw unijnych - nowoczesne państwo, zapewniające usługi cyfrowe, wraz z odpowiednio wykształconymi pracownikami posiadającymi kwalifikacje cyfrowe może być bardziej atrakcyjne dla biznesu międzynarodowego. Kwestia ta jest szczególnie ważna w kontekście przyszłych rozszerzeń UE o kolejne, niskokosztowe państwa, oferujące znacznie niższe koszty siły roboczej.

9. Wspieranie przedsiębiorczości i innowacji jako filaru odpornej gospodarki

Konieczne jest stałe wspieranie przedsiębiorczości i innowacji jako filaru odpornej gospodarki **Polski będącej członkiem Unii Europejskiej**. UE, w ramach procesu poprawy warunków funkcjonowania podmiotów ma zamiar nie tylko uprościć obecnie obowiązującą legislację⁴⁶, ale i wprowadzić dwa istotne instrumenty: 28 reżim prawny⁴⁷ oraz unię oszczędności i inwestycji⁴⁸. Z punktu widzenia członkostwa w UE wydaje się oczywistym zapewnienie identycznych warunków otwierania i prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorców we wszystkich państwach członkowskich UE. Z pewnością wymóg ten powinien być zapewniony po ponad trzydziestu latach funkcjonowania jednolitego rynku europejskiego. Obecnie tak nie jest, a krajowe przepisy w różny sposób traktujące krajowych i europejskich przedsiębiorców powodują znaczące utrudnienie w prowadzeniu działalności gospodarczej, w tym dla firm z sektora małych i średnich przedsiębiorstw⁴⁹.

Jeśli chodzi o wspieranie innowacyjności, to nie jest to nowy obszar działania w UE, bowiem już w Strategii Lizbońskiej⁵⁰ wskazywano, że celem Unii jest zbudowanie najbardziej konkurencyjnej

⁴³ Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2481 z dnia 14 grudnia 2022 r. ustanawiająca program polityki „Droga ku cyfrowej dekadzie” do 2030 r., Dz.U. L 323 z 19.12.2022.

⁴⁴ Yin, Z.H., Choi, C.H. (2025). How does Digitalization Affect Trade in Goods and Services? Evidence from G20 Countries. *Journal of the Knowledge Economy*, Vol. 16: 3614–3638. <https://doi.org/10.1007/s13132-024-02029-1>.

⁴⁵ Richiardi M.G., Westhoff L., Astarita C., Ernst E., Fenwick C., Khabirpour N., Pelizzari L. (2025). The impact of a decade of digital transformation on employment, wages, and inequality in the EU: a “conveyor belt” hypothesis, *Socio-Economic Review*, Vol. 23(3):1225–1251. <https://doi.org/10.1093/ser/mwaf011>.

⁴⁶ Pakiet kilkunastu Omnibusów – aktów prawnych eliminujących zbędne obciążenia administracyjne dla przedsiębiorców w odniesieniu do: zrównoważonego rozwoju, inwestycji, polityki rolnej, MŚP i cyfryzacji, przemysłu obronnego, chemicznego, cyfrowego, motoryzacyjnego, żywnościowego, ochrony środowiska, https://commission.europa.eu/law/law-making-process/better-regulation/simplification-and-implementation/simplification_en#omnibus-proposals.

⁴⁷ Sanders A., (2025). The Scope of the 28th Regime. A legal framework for innovation the European way. European Parliament.

⁴⁸ Komisja Europejska (2025). Unia oszczędności i inwestycji Strategia na rzecz zwiększenia zamożności obywateli i konkurencyjności gospodarczej w UE, COM(2025)124 final.

⁴⁹ Komisja Europejska (2025). Jednolity rynek: nasz europejski rynek wewnętrzny w niepewnym świecie Strategia na rzecz prostszeo, płynniejszego i silniejszego jednolitego rynku, COM(2025)500 final.

⁵⁰ Rada Europejska (2000). Konkluzje, 23-24 marca 2000.

gospodarki świata opartej na wiedzy. Koncepcja ta jest stale realizowana od wielu lat w UE, jednakże okazuje się, że mimo zwiększania środków publicznych na badania, rozwój i innowacje, większość ważnych innowacji wprowadzanych jest poza Europą. Wynika to z dostępności źródeł prywatnych w USA, w przeciwieństwie do skostniałego systemu europejskiego nastawionego na skrajnie ostrożnościowe korzystanie z oszczędności zgromadzonych w europejskim systemie bankowym⁵¹ oraz z pewnością przerw regulacji gospodarki europejskiej.

W obu przypadkach od Polski oczekiwać należałoby otwartego podejścia do nowych rozwiązań prawno-finansowych. Era prostego wspierania przedsiębiorstw ze środków unijnych powoli kończy się, zaś te, pochodzące z budżetu krajowego, są coraz bardziej ograniczane w związku z potrzebami obronnymi. Odchodzenie od horyzontalnego i szerokiego wsparcia finansowego w ramach polityki spójności ujawnia konieczność przebudowania, a być może i zbudowania od nowa polityk publicznych wspierających współpracę nauki i biznesu w ramach wdrażania innowacji w Polsce. Należałoby bowiem odejść do zachowawczej polityki udostępniania środków publicznych na relatywnie bezpieczne działania w Polsce na rzecz wdrażania prywatnych środków w bardziej ryzykowne projekty⁵², w tym przede wszystkim paneuropejskie.

10. Rozwój edukacji ekonomicznej i kompetencji przyszłości

Szczególnie istotnym jest rozwój edukacji ekonomicznej i kompetencji przyszłości **w Polsce, jako państwie członkowskim UE**. Konieczność edukacji ekonomicznej wydaje się być oczywistością, jednakże coraz rzadziej znajduje zainteresowanie wśród odbiorców. Młodzi ludzie, nastawieni na krótkie formy komunikacji i pozyskiwania informacji (niekoniecznie wiedzy) przestają być zainteresowani poznawaniem mechanizmów ekonomicznych. Biorąc pod uwagę fakt, że Unia Europejska zbudowana jest właśnie na fundamentach ekonomicznej współpracy handlowej, wymianie czynników produkcji i koordynacji gospodarczej, brak wiedzy ekonomicznej ma kilka negatywnych konsekwencji. Po pierwsze, co jest bardzo niebezpieczne, sprządza rozumienie członkostwa Polski w UE do uzyskanych środków z funduszy europejskich. Po drugie, uniemożliwia wykorzystanie potencjału własnego do prowadzenia biznesu w wymiarze europejskim. Po trzecie, ułatwia podważanie korzyści z członkostwa w UE. Przykładem porażki edukacji ekonomicznej jest brexit, który był efektem niezagospodarowania przestrzeni edukacyjnej w zakresie faktów i konsekwencji (zarówno korzyści, jak i kosztów) obecności w UE⁵³.

Osobną kwestią, na którą Polska powinna zwrócić uwagę, to zapewnienie wysokiego poziomu kwalifikacji cyfrowych oraz ich stałe podnoszenie i wykorzystywanie⁵⁴. Pandemia COVID-19 wymusiła poznanie i korzystanie z wielu umiejętności cyfrowych wśród obywateli zarówno na poziomie edukacji, relacji z administracją publiczną, w tym lokalną, świadczenia pracy zdalnej. Konsekwencją tych zmian było m.in. ograniczenie konieczności przemieszczania się, a więc i pozostawiania śladu węglowego, zwiększenie dostępu do wiedzy (w tym poprzez streamingi konferencji i webinarów) ze względu na niższe koszty uczestnictwa. Po sześciu latach od początku pandemii w wielu miejscach gospodarki Polski konieczne jest rozszerzenie podstawowych form cyfrowej komunikacji, edukacji, pracy, kontaktów z urzędami itp.⁵⁵ oraz odpowiednich kompetencji. Bez tych umiejętności doskonalonych na co dzień, pracownicy z Polski nie będą postrzegani jako atrakcyjni dla zagranicznych inwestorów. I nie pomogą tutaj doskonałe wyniki w pojedynczych branżach – np. ICT czy tzw. sztucznej inteligencji.

⁵¹ Draghi M. (2024). The future of European competitiveness, https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en.

⁵² De Santis R.A., Vinci D. (2025). Private investment, R&D and European Structural and Investment Funds: crowding-in or crowding-out?, Working Paper Series, 3098, European Central Bank.

⁵³ Portes, J. (Ed.). (2022). The economics of Brexit: What have we learned? CEPR Press. https://cepr.org/system/files/publication-files/168056-the_economics_of_brexit_what_have_we_learned.pdf.

⁵⁴ European Commission. (2024). Poland 2024 Digital Decade Country Report. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/factpages/poland-2024-digital-decade-country-report>.

⁵⁵ Akpen, C.N., Asaolu, S., Atobatele, S., Okagbue H., Sampson S. (2024). Impact of online learning on student's performance and engagement: a systematic review. Discover Education, Vol. 3, 205. <https://doi.org/10.1007/s44217-024-00253-0>.

11. Otwarta i oparta na wiedzy debata o miejscu Polski w Unii Europejskiej

Istnieje konieczność ciągłego prowadzenia otwartej i opartej na wiedzy debaty o przyszłym miejscu **Polski w Unii Europejskiej**. Wydaje się, że obecnie nie ma ani otwartej, ani opartej na wiedzy powszechnej dyskusji o konsekwencjach, a więc korzyściach i kosztach, członkostwa Polski w UE, ani tym bardziej o obecnym czy przyszłym miejscu kraju w tej organizacji międzynarodowej, już nie wspominając o pożądanym przez Polskę kierunku jej rozwoju w UE. A ten ostatni element, jak się wydaje jest szczególnie istotny i najtrudniejszy dla rzetelnej edukacji społeczeństwa w zakresie naszego miejsca w UE, w tym prostowania przekłamań i nieprawd o UE. Kwestia ta jest szczególnie ważna w obliczu narastającego sceptycyzmu i podważania sensu członkostwa Polski w UE. Szersza debata jest potrzebna także do tego, aby wypracować jak najkorzystniejsze dla Polski stanowisko wobec przyszłych kierunków rozwoju UE.

Ekonomia dość dobrze sobie radzi z uchwyceniem skutków podejmowanych działań (choć oczywiście nie w idealny sposób i z wieloma zastrzeżeniami), pozwala jednak na określenie co najmniej mechanizmów wpływ i relacji między uczestnictwem w procesie liberalizacji życia gospodarczego na jednolitym rynku a korzyściami z niego płynącymi dla przedsiębiorców, konsumentów, pracowników i mieszkańców Europy, w tym dla Polaków. Konieczne jest skupienie się na badaniach naukowych, w których rekomendowane są nowe rozwiązania wzmacniające pozycję Polski w poszczególnych sektorach i branżach gospodarki. Tylko w ten sposób można będzie oczekiwać od decydentów większego korzystania z opracowań naukowców polskich opartych na ich olbrzymiej wiedzy i doświadczeniu.

Polami do przyszłej eksploatacji w badaniach ekonomicznych są: wielowymiarowe bezpieczeństwo ekonomiczne Polski wynikające właśnie z członkostwa w UE, a związane z zapewnieniem dostępu do surowców krytycznych, pierwiastków ziem rzadkich, programów wsparcia rozwoju przemysłu obronnego, projektów współpracy przemysłowej w ramach np. ważnych projektów o wspólnym europejskim zainteresowaniu (IPCEI) itp. Wymienione tu przykłady inicjatyw wymagają jednak od Polski podejścia aktywnego, w przeciwieństwie do dotychczas jedynie reaktywnego. Polska, przy wsparciu ekonomicznych analiz oceny wpływu nowych rozwiązań prawnych i koncepcji pozalegisłacyjnych, ma potencjał intelektualny, by proponować nowe, efektywniejsze mechanizmy współpracy gospodarczej oraz współtworzyć nowe struktury Unii Europejskiej. Pozostanie, jak dotąd, biernym obserwatorem może oznaczać, że pociąg z nowymi koncepcjami rozwojowymi odjedzie, a Polska pozostanie na peronie sama, tak, jak to ma miejsce z brakiem rzetelnej, merytorycznej dyskusji o wejściu Polski do strefy euro, mimo iż przyjęcie wspólnej waluty jest jednym z kryteriów członkostwa w UE.

Może warto rozważyć, aby chociaż część sesji następnych Kongresów Ekonomistów Polskich poświęcić kwestiom obecności Polski w Unii Europejskiej?